

13. Кузьмин, Ю. А. Смыслонесущие функции правосознания / Ю. А. Кузьмин // Вестн. Чуваш. ун-та. – 2009. – № 3. – С. 160–169 с.
14. Керимов, Д. А. Методология права (предмет, функции, проблемы философии права) / Д. А. Керимов. – М., 2001. – С. 416.
15. Затонский, В. А. Правовая активность как качественное состояние правовой жизни / В. А. Затонский // Правовая политика и правовая жизнь. – 2003. – № 3. – С. 10–19.

СТРУКТУРНО-ФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ ПОДХОД К АНАЛИЗУ ПРАВОСОЗНАНИЯ

Климова Г. П.

Исследованы теоретико-методологические вопросы правосознания. Особое внимание уделено рассмотрению структуры правового сознания, а также раскрытию основных направлений влияния правового сознания на развитие украинского социума.

Ключевые слова: правовое сознание, структура правосознания, правосознание как система, функции правосознания.

STRUCTURAL AND FUNCTIONAL APPROACH TO THE ANALYSIS OF JUSTICE

Klimova G. P.

The article investigates the theoretical and methodological issues of justice. Particular attention is paid to the structure of legal consciousness, as well as the disclosure of the main directions of legal consciousness of the influence on the development of Ukrainian society.

Keywords: legal consciousness, the structure of justice, of justice as a system of justice functions.

УДК 13:572

А. І. Понеділок, здобувач

САМОРУЙНАЦІЯ ЛЮДИНИ: СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН ЧИ ХВОРОБА?

Розглянуто актуальну проблему сучасного часу – саморуйнацію людини, що тісно пов'язана зі станом соціокультурного простору та викликана кризою основних запобіжників людського буття.

Ключові слова: саморуйнація, самогубство, криза, особистість, буття, мораль.

Актуальність дослідження проблеми самодеструктивності людини зумовлена зростаючим рівнем руйнівних процесів у суспільстві, а це у свою чергу потребує наукового аналізу прихованих витоків людської руйнації і пояснення, чому в природі людини поряд із духовним потенціалом існує та переважає соціально небезпечний потенціал саморуйнування.

Тому **мета** статті – розкриття головного питання про те, що являє собою саморуйнація людини: соціальний феномен, який є невід’ємною складовою частиною людської культури, або хвороба, яка завжди поруч, або водночас і феномен, і хвороба. На ці питання і робиться наголос у зазначеному дослідженні.

Стан наукового розроблення проблеми. Питання, пов’язані із саморуйнуванням людини, розглядали починаючи з античних часів (Арістотель, Сократ, Епікур, кініки, стоїки, Платон, Сенека та ін.), в добу Середньовіччя (Августин, Тома Аквінський), в добу Нового часу (Р. Декарт, Г. В. Лейбниц, К.-А. Гельвецій та ін.), та представники німецької філософії (І. Кант, Г. В. Ф. Гегель, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше). Витоки людської природи руйнування, її буттєвої укоріненості у свідомості досліджували представники екзистенційної філософії (К. Ясперс, А. Камю, Ж.-П. Сартр та ін.), прибічники франкфуртської школи (Г. Маркузе, Т. Адорно, М. Хоркхаймер, А. Альтюссер та ін.), філософи соціологічного напрямку (Е. Дюркгейм, Г. Зиммель, Е. Фромм, Ж. Еллюль та ін.), філософії структуралізму (Ж. Батай, Ж. Бодрійяр, М. Фуко, Ж. Дерріда, Ж. Дельоз та ін.), психоаналізу (З. Фрейд, А. Адлер, В. Франкл, С. Гроф та ін.), вітчизняної філософії (А. Гусейнов, А. Назаретян, В. Малахов, Б. Капустін, В. Лозовой та ін.).

Виклад основного матеріалу. Науковий напрям із цієї проблематики має велике поле наукового дослідження і стосується усіх сфер філософського знання, бо він відображає багатовимірний рівень соціального та індивідуального буття людини. На сучасному етапі розвитку суспільство переживає скрутні часи трансформації свідомості, ментальності та духу. Цей тривалий і болісний процес ускладнюється викликами, які отримала цивілізація ще наприкінці ХХ ст. у вигляді природних та техногенних катастроф, екологічної та духовної кризи, національної нетерпимості та ворожнечі, боротьби між провідними країнами світу за нові ринки збуту, стратегічні ресурси тощо. У цей асоціативний ряд логічно вписується виклик, який являє собою проблему, тобто є наріжним каменем усіх наведених явищ разом узятих, – людська саморуйнація як форма агресії.

Ще у ХІХ ст. Е. Дюркгейм зробив висновки щодо саморуйнівних деформацій на прикладі німецького суспільства, у якому розглядав зародки самогубних нахилів. Він вважав, що у кожному суспільстві існує певний нахил до самогубства, який формує визначений контингент осіб, схильних до посягань на власне життя. Цей нахил був об’єктом спеціального дослідження Дюркгейма [5]. Він намагався визначити умови, за яких реалізується явище, котре

він назвав соціальним показником самогубства. До речі, у часи Дюркгейма і навіть у 20–40-ві роки ХХ ст. дискусії щодо причин саморуйнівного тяжіння відбувалися в основному в колі психіатрії і психології. І зацікавленість учених викликали не такі форми саморуйнації особистості, які зараз вважаються знаковими для сучасного суспільства, – наркоманія, алкоголізм, ігроманія, токсикоманія, а крайня форма аутоагресії – самогубство. Відомі французькі психіатри ХІХ ст. Ескіроль, Фальре, Моро де Тур, Бурден вважали, що будь-яка добровільна відмова від життя є божевіллям, хворобою, яка є в кожному суспільстві, але потім сформувався інший науковий погляд на цю проблематику – той самий, з позицій якого Ескіроль пізніше стверджував, що самогубство є феноменом, який залежить від низки різноманітних причин і не може бути показником хвороби.

ХХ століття запропонувало нові наукові підходи до вивчення форм саморуйнації та її природи. Серед них: еволюційний, соціологічний, психоаналітичний, соціально-психологічний, соціально-філософський, антропологічний та ін.

Але ж виникає закономірне запитання, що лежить на поверхні проблематики: чому саме зараз існує загроза повного винищення людства своїми руками, передусім за допомогою саморуйнації та аутоагресії? Що ж таке незвичне, особливе, загрозливе несе в собі сучасна цивілізація?

Нагадаємо, що саморуйнівні вияви існували задовго до появи наукового інтересу до них у всіх суспільствах, верствах, у всі часи і майже у всіх народів. Так, у Давній Греції, де в багатьох містах-полісах діяли суворі і вимогливі правила державотворення і дотримання закону, самогубство часто, як і вигнання, застосовувалося за велінням більшості громадян: приреченому потрібно було випити чашу отрути (так скінчив життя Сократ); у Давньому Римі взагалі завжди практикувалися жорстокі розваги – гладіаторські бої, бої людей з тваринами, а також існували ритуально-сакральна і публічна проституція, розпуста тощо (патриції охоче одружувалися на відомих проститутках, навіть імператори не цуралися цього); у Давній Індії традиційним вважалося, що жінка-удовиця повинна була сама увійти в ритуальне вогнище, де горіла труна померлого чоловіка (обряд саті), а поділ на касти не тільки розмежував суспільні страти за ієрархічним ступенем, а й унеможлиблював поліпшення долі будь-якої нижчої касти (така принизливість була вічним клеймом мільйонів); у Давній Японії, де честь воїна вважалася за головну добродієність, ритуальне самогубство (сепоку) культивувалось як норма і було обов'язковим кроком при певних непереборних обставинах; на Давньому Сході, де наркотичні інгредієнти входили як складові багатьох страв, також вживалися й окремо (гашиш, опій тощо); у давніх слов'ян вважалося нормою займатися коханням будь з ким у заздалегідь призначені дні (свято Івана Купали), але ж розпуста сама по собі піддавала-

ся ганьбі і вважалася нечистим та недобрим діянням. Є багато прикладів, що свідчать про існування різноманітних форм саморуйнівних актів у минулому, але якщо ретельно дослідити ту чи іншу саморуйнівну поведінку, притаманну тому чи іншому давньому суспільству, то із здивуванням погоджуєшся, що майже всі вони відповідали певним тогочасним стандартам існування суспільства, і тому можна припустити, що для сучасників ці форми саморуйнації не були тим злом, яким ми їх бачимо нині. А тому проституція, якщо вона була пов'язана зі служінням культу певного божества, виконувала сакральну функцію і вважалася священною (Давня Греція, Давній Рим, Давня Індія, країни Давнього Сходу – Шумер, Аккад, Вавілон, Єгипет); самогубство заради поліпшення державного устрою і збереження суспільного спокою (Давня Греція, Давній Рим) вважалось громадянським актом покори і розуміння державного блага або заради честі своєї родини, свого імені (Давня Японія), або заради пам'яті померлого і неможливості жити після смерті володаря (що відповідало думці, яка існувала в суспільстві) (Давня Індія); вживання наркотичних речовин у країнах Сходу раніше (як і зараз) вважалось необхідною складовою чоловічої бесіди, свята, весілля (вживання алкоголю було не прийнято за релігійним уявленням і кліматичним чинником) – давні східні традиції і зараз існують у багатьох країнах Близького та Середнього Сходу. З усього наведеного можна зробити припущення, що коли йдеться про відхилення в поведінці людини, то завжди треба звертати увагу на культурні традиції і уподобання того чи іншого народу, тієї чи іншої культури тощо. Тому девіацій у сучасному розумінні цього явища у минулі часи майже не існувало. Кожне суспільство, кожна епоха встановлювали для себе певну градацію «добрих» і «поганих» вчинків, і спроможність підкорятися цим стандартам виступала своєрідною гарантією уникнення деградації суспільства та людини.

Зараз можна впевнено стверджувати, що до середини XIX ст. світ не знав про такі форми девіантної поведінки (тобто той, хто відхиляється від норми), як наркоманія, геймоманія, тероризм, волоцюжництво тощо взагалі, або в таких розмірах не знав тих масштабів девіації, що існують зараз. І якщо раніше кожне суспільство, кожна культура, кожна епоха мали свої яскраво виражені, «традиційні» форми девіації, то зараз все перемішалось і ускладнилось. Здається, сучасна культура увібрала в себе все найгірше, що було створено людством раніше, додавши ще й свої «здобутки». І це не публіцистичне спостереження. Відомі вчені – філософи, соціологи, політологи, психологи, медики відмічають тенденцію до ускладнення і транслокації (переміщення частини одного девіантного чинника до іншого: проститутка стає наркоманкою або алкоголезалежною, наркоман або ігroman змушений йти на злочини, аби знайти гроші для дози чи продовження азартної гри) руйнівних форм поведінки.

Сучасна наука під деструкцією розуміє специфічну людську форму активного ставлення до світу, основним змістом якого є руйнація існуючих об'єктів і систем, яка може бути спрямована і на саму людину, що виявляється у руйнації особистості до крайньої її форми – самогубства. Деструкція є виявом хаосу, що завжди присутній у людській природі, і може бути як кінцевою метою діяльності, так і супроводжувати діяльність, що має креативну мету [7]. Аби зрозуміти, чому окремих індивід прагне до саморуйнування, що суперечить фундаментальному закону життя – інстинкту самозбереження, треба звернутися до природи людини. На відміну від тварини людина здатна пожертвувати життям заради самоствердження, збереження особистісної чи групової гідності. Хтось, аби зберегти життя, йде на підлість та зраду, хтось урятовує людей ціною власного життя, а хтось від втрати сенсу життя вбиває себе та інших. Дослідники людської природи відзначали, що людина є єдиною істотою, яка не пристосована до середовища свого існування (К. Лоренц, Н. Тінберген, Е. Фромм, Е. Аронсон та ін.). Представники екзистенціалізму відзначали, що індивід у хворому суспільстві – це хвора реальність, яка корелює з таким самим суспільством. У їхніх концепціях розлюдненого суспільства вияв людини як на філогенетичному, так і на онтологічному рівні наповнюється негативним сенсом. Формується помилковий, хибний стан свідомості, який характеризується бездуховністю та асоціальністю, що посилює руйнівні тенденції в людині в умовах культивування ерзац-цінностей масової культури (В. О. Лозовой).

«Саморуйнування особистості – це складний соціальний феномен, який являє собою одну з форм саморуху та самозмінення, що спрямований до девіантної поведінки, асоціальності» [6, с. 288]. В соціокультурному просторі розвивається моральнісна система координат, культ споживання стає не просто культом, а *Культом, Ідолом, засобом та сенсом життя, самометою*. В такій системі «цінностей» індивід дезорієнтується, і, як підкреслює Ж. Батай, «людина за своєю природою отримує задоволення від трат, свят, жертв тощо, в той час як капіталістичні імперативи корисності та накопичення не притаманні людській природі» [1, с. 92]. Сама природа людини виступає як алібі суспільства споживання. Ж. Батай вперше розвиває ідею «безробітної негативності»: якщо дія, за Гегелем, є негативною, то для людини «кінця історії», якій більш немає чого робити, зберігається «безробітна негативність», що реалізується в отриманні адреналінових почуттів через еротіку, порнографію, містику, культу смерті, азартні ігри тощо, які посилюють саморуйнівні інтенції в людині [4].

Саморуйнування як механізм самознищення приводиться рух як зовнішніми чинниками, що призводять до виникнення суперечностей між людиною і соціумом, так і внутрішніми, що виникають та функціонують у самій системі особистості. Це зумовлено об'єктивними причинами: інтенсивний ріст

капіталізації суспільства, соціально-економічна криза, що спричиняє формування армії безробітних, соціально незахищених людей, які залишаються без засобів існування та втрачають єдність із соціальним цілим [6]. Така примусова соціальна непотрібність обертається на так звану, за висловом Ж. Батая, «прокляту долю». І від того, як людина здатна або подолати цю «долю», вийти із цих нерозв'язаних проблем, аби піднятися до духовності та творчого творіння, або змиритися та самоусунути від проблем, залежить її подальше життя. Небажання або нездатність чинити опір «абсурду життя» виявляється в прагненні сховатися від людей, максимально самовідсторонитися шляхом саморуйнації (А. Камю). Перебуваючи в такому стані людина намагається уникнути відповідальності перед самою собою і суспільством, урятуватися «втечею в ірраціональність», включатися в процес духовної капітуляції, відмови від свободи (Е. Фромм). Звільнення від зовнішнього і свого світу виявляється в таких саморуйнівних формах, як геймоманія, наркоманія, алкоголізм, токсикоманія, бирладництво, проституція тощо, які за своєю сутністю як форми розтягнутого у часі саморуйнування є соціальним злом.

В останні роки ХХ ст. з'явилася низка неврозів, пов'язаних із втратою сенсу життя, неврозів безробіття, недільних неврозів, неврозів «нових українців» та ін. За визначенням В. Франкла, ноогенні неврози мають характерні прикмети: апатія, депресія та нудота [8]. Е. Фромм звертає увагу на те, що хронічна депресія і нудьга викликають підвищену фрустрацію, яка у компенсованій та некомпенсованій формах являє собою одну з основних психопатологій сучасного технотронного суспільства. Цей феномен, на думку В. Герона і А. Бартонна, отримав назву «хвороба сучасного суспільства». Такий соціальний аспект життя створює найсприятливіші умови для формування саморуйнівного стану. Відчуття втрати сенсу буття в масштабах суспільства, що спостерігається і в країнах «ситого» Заходу, і у «бідних» трансформаційних країнах, небезпечно тим, що воно є руйнівним. Життєвий досвід підтверджує, що ізгоями, наркоманами, екстремістами, терористами, сектантами-фанатиками стають ті, хто не може себе реалізувати [11, с. 32]. «Руйнівність – це наслідок неспроможного буття» (Е. Фромм).

У зовнішньому світі людина шукає втрачений «материнський рай» у вигляді емоційного зв'язку з іншими та шляхи їх реалізації. Екзистенційне роздвоювання спонукає людину встановлювати єдність із самою собою, природним та соціальним світом. Цю єдність можна встановити різними шляхами: вимкнути свідомість, доводячи себе до стану екстазу, ейфорії або трансу за допомогою наркотиків, алкоголю, сексуальних оргій, посту, голоду та інших ритуалів [11, с. 34]. Е. Фромм підкреслював, що будь-яка спроба відновити свою цілісність має за мету відключення розуму, будь-яка манія робить людину калікою, поглинає її, ставить у залежність від пристрасті, як і наркоманія. За Е. Фроммом творчість і руйнування – це не ін-

стинкти, а реакції на людську ситуацію у реальному світі. Найжахливіше – це стан людини, що приречена на бездію та непотрібність. Рятуючись від цих нестерпних відчужень, людина згодна випробувати будь-які засоби – від роботи до наркоманії, бруталності, самогубства, вбивства, кілерства і добровільної згоди йти на війну, аби руйнувати світ і себе. Альтернатива така: або творити та будувати, або знищувати та руйнувати [9]. Групова ідентифікація і почуття захищеності, співчуття і самопожертвування, жага безсмертя і сенсу життя штовхають людину в обійми ірраціональних ідеологій, які здатні маніпулювати свідомістю людини. Підсвідомі прагнення до гострих амбівалентних переживань, які формуються в атмосфері напруження, настільки глибоко інтегровані в емоційний пласт людини, що усі види заміщеної активності, вироблені культурою (мистецтво, спорт, мораль, релігія тощо), тільки тимчасово могли б загальмувати його актуалізацію. Рано чи пізно в людині посилюється тягіння до адреналіну, і люди шукають шляхи їх реалізації. Такий час у динаміці масового настрою – це золотий час для ідеологів культу смерті, тоталітарних сект. Тягар індивідуальної відповідальності нестерпний, він примушує людину перебувати під авторитетом Господаря (Батька). Солодке почуття залежності від Авторитету створює емоційний стан інфантильно-рабського розуму, що готовий завжди бездумно віддати своє життя заради ірраціональних ідей та Авторитетів (Ф. Достоєвський, Е. Фромм). Урятувати власну унікальність людина зможе за умови створення такої форми життя, яка дозволить їй перебувати у стані свободи, а отже, відповідальності за своє буття [10].

Як підкреслював Ж. Бодрійяр, протягом усієї своєї історії західне суспільство рухалося до багатьох звільнень: звільняли політичне, сексуальне, виробниче та руйнівне, жінок та дітей, підсвідоме та свідоме, мистецтво тощо. Ця «оргія звільнення дійшла до завершення». Виникає запитання: а що далі? Зараз, стверджує філософ, «західний світ рухається у пустоту. Усі утопії реалізовані, суспільству залишається тільки відтворювати вже існуючі фантазми» [2, с. 7]. Як існувати в стадії зникнення? Усе суще як і колись функціонує, але сенс існування уникнено. Людина втрачає головне, систему цінностей, сенс життя. «Епоха «вірусної метонімії» невмолимо поглинає усе людське, що є в людині, залишаючи її наодинці із руйнівною тягою» [2, с. 46].

У сучасному світі, відмічав Ж. Бодрійяр, одержали триумф три основні форми: тероризм як форма трансполітики, СНІД і рак як форма патології, транссексуальність та трансвестизм як форма єдності сексуальності й етики, які водночас відображають посилення жорстокості в політиці, сексуальності, генетиці тощо, і розпад відповідних культурних кодів. Людське тіло, що міститься в штучному середовищі, втрачає імунітет. А людина без захисних властивостей стає вразливою для техніки, технологій, соціального забруднення [4, с. 54]. В сучасному інформаційному суспільстві «мислення людини

заміщується електронікою, і всі системи наближаються до межі імунодефіциту. В надзахищеному просторі тіло втрачає увесь свій захист [4, с. 91]. В асептичному просторі починають множитися нові віруси, які торкаються як тіла, так і соціуму, тому соціальна система теж втрачає свій природний захист. Коли система редукується, відзначає Ж. Бодрійяр, нею опановує принцип Зла як принцип повернення до довколишнього стану [2, с. 95].

Сучасні проблеми, що виникли в суспільстві, на думку філософів, являють собою захисну реакцію: СНІД протистоїть сексуальній епідемії, наркотики захищають від розумового отуплення та універсальної запрограмованості, тероризм – від «епідемії злагоди» та необмежуваного впливу державної влади, неврози – від божевілля тощо.

Глобальна спроба програмування та штучного моделювання світу, констатують науковці, веде до створення сміттевого звалища, природне середовище перетворюється на відходи. Характерною рисою західної цивілізації є те, що людина стає «отбросом» своїх власних «отбросів». «Сучасне місто – це музей ідеальної деконструкції, де заставлений принцип ідеального саморуйнування. Сучасний мегаполіс – це безбачна машина, що нескінченно відтворює саму себе, і люди в цій машині теж нескінченно відтворюють себе як відходи» [4, с. 251]. За Ж. Бодрійяром вседозвіл, безкарність, інтенсивність свободи призводять до обвалу цінностей. Україна, як інші колишні республіки відкрили для себе «права людини», ріст злочинності, зростання катастроф людського буття. Десь, підкреслює філософ, «ми бачимо демонстрацію всього того, чим є ми самі, усіх так званих емблем людського роду у вигляді ідеальної галюцинації і повернення того, що стримувалося раніше, включаючи усе найгірше, усе найнепрстойніше у західній культурі, – все це віднині буде безмежним» [2, с. 141–142]. А це поле для розквіту деструктивних процесів. Одноразова субкультура та віртуальна монокультура, тиражуючи і закріплюючи одномірні стереотипи сучасної людини, перетворюється на ерзац-культуру, в якій індивід не може реалізувати себе як етичний феномен [11]. Тому всі ці соціальні умови у хворому суспільстві формують таку саму хвору людину, що прагне руйнувати не тільки світ, в якому вона не може гідно існувати, а й свій Всесвіт, своє життя.

Висновки. На підставі викладеного можна стверджувати, що саморуйнація людини є соціальним феноменом людської культури, але водночас є й соціальною хворобою, патологією суспільства. Проблема саморуйнації людини простежувалася в усі часи історично-культурного розвитку, має свої наголоси і тенденції. Але саморуйнівні процеси в культурі зросталися із подальшим розвитком людської цивілізації. В основі людського досвіду лежить деструктивність, укорінена у свідомості. Наголошується, що сучасний соціум знімає усі перешкоди з глибинного рівня свідомості, де ховаються витoki саморуйнування. На тлі глобальної кризи в ситуації адаптації індивіда до

хворого соціуму продовжує вкорінюватися аутодеструктивна домінанта. Синдром соціальної саморуйнації виникає і набирає сили в умовах соціально-економічної нестабільності, нереалізованості людського потенціалу, соціального розшарування, духовної кризи.

Хворий соціум продукує і хвору людину, яка тяжіє до саморуйнування. Треба підкреслити, що механізм саморуйнації починає діяти тоді, коли зовнішні умови сприяють цьому: втрата сенсу життя, розрив соціальних зв'язків, катастрофи людського буття, «безробітна негативність», – все це поширює сферу поширення епідемії саморуйнації, хвороби технотронного суспільства. І тільки зміна соціальної та духовної настанов дозволить блокувати соціальні витoki саморуйнування людини та розв'язати проблему людської саморуйнації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Батай, Ж. Литература и зло / Ж. Батай. – М. : Интер-Версо, 1994. – 166 с.
2. Бодрийяр, Ж. Прозрачность зла / Ж. Бодрийяр. – М. : Добросвет, 2000. – 258 с.
3. Гроф, С. За пределами мозга / С. Кроф. – М. : Институт трансперсональной психологии, 2000. – 504 с.
4. Дьяков, А. В. Жан Бодрийяр: Стратегии «радикального мышления» / А. В. Дьяков. – СПб. : Изд-во С.-ПУ, 2008. – 357 с.
5. Дюркгейм, Е. Самоубийство. Социологические исследования / Е. Дюркгейм. – К., 1991. – 489 с.
6. Лозовой, В. А. Саморазрушение личности как социальная проблема / В. А. Лозовой, В. А. Иванова // Харьковские социологические чтения. – Х., 1997. – Ч. II. – С. 288–293.
7. Лысак, И. В. Человек-разрушитель: деструктивная деятельность человека как социокультурный феномен / И. В. Лысак. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 1999. – 55 с.
8. Франкл, Э. Человек в поисках смысла / Э. Франкл. – М. : Мысль, 1990. – 367 с.
9. Фромм, Э. Иметь или быть? / Э. Фромм. – М. : Прогресс, 1990. – 238 с.
10. Фромм, Э. Бегство от свободы / Э. Фромм. – М. : Прогресс, 1990. – 269 с.
11. Чеботарева, Н. В. Екзистенційні витoki деструктивності у культурі / Н. В. Чеботарева // Наук. вісн. ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. Сер. Філософія. – Х. : ОВС, 2004. – Вип. 16. – С. 31–36..

САМОРАЗРУШЕНИЕ ЧЕЛОВЕКА: СОЦИАЛЬНЫЙ ФЕНОМЕН ИЛИ БОЛЕЗНЬ?

Понедилок А. И.

Рассмотрена актуальная проблема современности – саморазрушение человека, которая тесно связана с состоянием социокультурного пространства и вызвана кризисом основных защитных механизмов человеческого бытия.

Ключевые слова: саморазрушение, самоубийство, деструкция, кризис, личность, культура.

PERSON'S SELF-DESTRUCTION: SOCIAL PHENOMENON OR ILLNESS?

Ponedyluk A. I.

The article views the topical problem of modern time that is a person's self-destruction. The problem is closely connected with the state of sociocultural space and is provoked by the crisis of basic defensive mechanisms of the human being.

Keywords: *self-destruction, suicide, destruction, crisis, personality, culture.*

УДК 316.7

Міхеєва В. В., кандидат історичних наук, доцент

ДУХОВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ДУХОВНОГО ЖИТТЯ

У статті аналізуються філософські й соціологічні підходи до трактування терміна «духовність», розглянуті її складові елементи. Поставлено також питання про поворот у духовній сфері сучасної молоді, формуванню нею нового, іншого, особливого типу духовності.

Ключові слова: *духовність, молодь, суспільство, духовне життя, цінності.*

Актуальність проблеми вивчення духовності та духовного життя є безперечною. Духовне життя відбиває орієнтацію індивідів і груп на вищі цінності, життєві принципи, що відповідають за світоглядний, смисловий зміст життєдіяльності. У цьому сенсі близьким їй за значенням поняттям є «духовність» – термін, що перекладається із західних мов «насилу» і у свідомості західних дослідників стійко асоціюється переважно з християнською філософією, а ще точніше, з особливостями слов'янської культури і слов'янського світосприйняття.

Метою цієї роботи є дослідження терміна «духовність», вивчення духовності як явища.

Аналіз наукових джерел і публікацій вказує на те, що періодично у філософії й соціології то намічався підвищений інтерес до проблематики духовності, то слабшав, багато в чому в силу дуже складного завдання операціоналізації. Звідси нерідко йде тенденція до сакралізації духовних начал, або, навпаки, неготовність включати це поняття в науковий апарат і працювати з ним нарівні з іншими. Проте і в першому, і в другому випадках бракує ясності